

După '90, în mod firesc, s-a înregistrat o avalanșă a jurnalelor, a volumelor de depoziții. Unii scriitori contestă nevoia de jurnal, taxându-l drept literatură de mâna a doua, ba chiar drept nonliteratură. Alții, în schimb, pledează pentru păstrarea acestui gen de o certă importanță – și când spun acest lucru mă gândesc că am fi fost mai săraci dacă nu aveam jurnalul lui Tolstoi, Dostoievski, Thomas Mann (ca să mă refer exclusiv la trei exemple majore). Ce atitudine aveți față de jurnale?

Fără să vreau, îmi vine în minte replica lui Pe-tain: Nu țin jurnal fiindcă nu am ce ascunde. Lur-curile trebuie însă nuanțate. Depinde cine-l scrie, cui aparține. La autorii cu adevărat mari totul este important, iar jurnalul este o tentativă de a umple o mare singurătate, partenerul de dialog, confesorul, psihanalistul sau, nu de puține ori, un spațiu în care se revarsă excesul de informație, de bucurie ori de durere, un inventar al anumitor fapte sau situații necesare cărților următoare. Dacă jurnalul nu aparține unei personalități importante, dacă acesta nu s-a remarcat mai înainte prin opere literare, de artă, prin fapte de mare interes cultural, social, științific ori politic, textele cu pricina nu sunt decât literatură de mâna a doua, sigur, cu excepțiile știute. În ceea ce mă privește, mi se par interesante jurnalele descoperite din întâmplare sau care au apărut la mulți ani după dispariția autorilor și, firește, a personajelor din ele. La noi, după Revoluție, a fost o epidemie de jurnale care, cu excepțiile inerente, dacă nu au fost însoțite de opere adevărate, dacă nu aparțin unor autori importanți, nu înseamnă mare lucru. Banalele tentative de a-i face cu ochiul posterității, de a-ți ridica statuie în timpul vieții convins că după dispariție nimeni nu se va căzni cu asta. Pe cele mai multe le-am citit, în câteva am fost chiar personaje, așa că mi-e limpede „ce-i mână pe ei în luptă”. Unii căutau să-și negocieze un loc mai bun sub soare, alții se străduiau să arate că au avut ce nu au avut: curaj, demnitate, un rol în confruntările prerivolucionare, atâtea câte au fost, iar cei mai mulți încercau prin intermediul jurnalului să-și regleze niște conturi sau să-și delimiteze, asemeni păsărilor care cântă, un anumit teritoriu, cântecul fiind în realitate, avertisment. Alții, cu un oribil trecut prerivolucionar, au încercat să-și spele păcatele în fel și chip. Unii au devenit feroși anticomuniști după ce fuseseră vajnici comuniști și turnători ocoliti de toată lumea. Alții au încercat să facă rău în continuare scriind cele mai ciudate ineptii despre cei pe care-i invidiau ori erau nemulțumiți de răul pe care-l făcuseră înainte de Revoluție. Iată un mic exemplu. Poetul Ion Cocora îmi aduce din Cluj o carte a altui coleg de redacție care, fără succes, a încercat să scrie proză, dar

talentul nu i-a ajuns și să-l scoată din anonim. Omul cu pricina răspundea la Tribuna clujeană de editoriale și toată lumea râdea de el pentru că punea prea multe citate din Ceaușescu, mai multe decât suportau chiar și cenzorii de partid. Tot el gândea și se îngrijea de numerele dedicate lui Ceaușescu. Nu știu dacă a fost sau nu a fost turnător, sigur este însă că toată lumea îl ocolea și evita să-i încredințeze chiar și cel mai banal secret, ba mulți se amuzau spunându-i fel de fel de invenții pentru a se distra apoi cum le difuzează. Îi urmărea pe toți, dar se concentra pe cei ce îi întinseseră o mână: D.R. Popescu îl culese de pe drumuri după ce fusese dat afară de la ziarul de partid *Zori noi* din Botoșani, eu îl numisem redactor șef adjunct... Cu alte cuvinte, era un fel de babă bărfitoare și această deprindere nu l-a părăsit nici în zilele noastre. Iată ce noutăți mi-a fost dat să află despre mine: *„În drum spre casă – asta în jumătatea a doua a lui decembrie 1989 –, Buzura a trecut și prin Germania. Acolo s-a întâlnit cu scriitorul Mihai Sin, cu mașina cărui a și călătorit mai departe, până la Cluj, unde a ajuns joi, 20 decembrie, noaptea. Interesant e detaliul că, în următoarele trei zile, la telefonul său de acasă, unde se afla cu certitudine absolută – în Cluj, am mai spus-o, nu există secrete –, n-a răspuns nimeni și abia în 25 decembrie, după curățirea străzilor de sânge și cioburi de sticlă, Vasile Sălăjan, coleg (încă șef) și vecin, l-a scos din bărlag și l-a adus la redacție. Unde – repet – toată lumea îl aștepta cu nerăbdare...”* Ar fi inutil să spun că aproape fiecare frază este o minciună sau anunță o minciună. Iată, din *Dosarul de urmărire informativă*, mărturia unui profesionist care și-a făcut datoria cum trebuie, spre deosebire de amatorul nostru, căci ubicuu nu puteam fi: în același timp și în Germania și în București. Dar cine să-i fi încredințat un cât de mic secret mai ales în acele zile uluitoare de complicate?

DEPARTAMENTUL
STRICT SECRET
SECURITĂȚII STATULUI
13 decembrie 1989
U.M. 0671/București

Notă privind filajul cu intermitență al numelui Augustin Buzura poreclit „OȘANUL”, cetățean român,
cu domiciliul în municipiul Cluj Napoca,
efectuat în ziua de 12 decembrie 1989,
între orele 19,30-23,00

La nota telefonică nr..... din....., urmată de cererea de filaj nr..... din....., prin care ați solicitat stabilirea activității și comportării pe timpul șederii în capitală, vă comunică:

Activitatea obiectivului. La ora 19,30, „Oșanul” a intrat împreună cu actorul Ovidiu Iuliu Moldovan și au fost așteptați de un individ și o individă, care au venit cu

autoturismul Dacia 1300 cu nr. 1-B-735. După ce au luat bagajele („Oșanul” o geantă de voiaj și o sacoasă de umăr, ambele de culoare neagră), au mers cu toții la autoturism și s-au deplasat până la Piața Sfinții Voievozi nr. 39 (dr. Ștefan Boeraș), ora fiind 19,55. Până la ora 23,00, când filajul a fost întrerupt, obiectivul nu a mai ieșit de la adresă. Filajul continuă.

Locuitor comandant de unitate,
Indescifrabil
A.S.R.I., Fond „D”, dosar nr. 10966,
vol. 17, f. 178

Din acea carte am aflat o sumedenie de noutăți despre mine: că sunt la originea cancerului lui Cornel Regman și că aș fi fost omul cel mai puternic din Transilvania, doi ani nu a mișcat nimeni fără aprobarea mea, nu numai în cultură, ci și în administrație, că aș fi dominat publicații în redacția cărora în realitate nu am intrat niciodată și, desigur, nu am avut ocazia să cunosc, fie și din întâmplare, vreun redactor. Printre multe altele. Când mi-am citit *Dosarul de urmărire informativă* mi-am dat seama ce exces de imaginație aveau majoritatea colegilor mei de redacție de la Tribuna. Păcat că și l-au consumat scriind turnătorii și nu cărți! Să-i fi spus unui asemenea jeg moral ce am făcut în Germania, Anglia și Olanda, unde fusesem invitat de Grupul Gulliver, ce proiecte am pus la cale? Să-i fi spus că în nefericita zi în care s-a tras, eram în coloana de vis-a-vis, lângă cel ce purta steagul alb?

În 16 decembrie 1989, spre miezul nopții, regretatul meu prieten, Horea Cosma din Oradea m-a anunțat că la Timișoara „se întâmplă ceva” sau, în codul nostru fotbalistic, „Dinamo joacă tare cu Politehnica!”. „La ora asta?” am întrebat, și el, neliniștit, mi-a confirmat. Atunci l-am sunat pe criticul și istoricul literar Cornel Ungureanu care mi-a explicat ce se întâmplă și mi-a pus telefonul la geam să aud împușcăturile. Nu are rost să povestesc toate câte s-au întâmplat în acele zile extraordinare, de faptul că o cititoare, necunoscută până atunci, de la o fabrică din Cluj, *Flacăra*, a venit acasă, în după-amiaza de 19, mi-a făcut semn să ieșim afară și mi-a spus: „Noi vrem să ieșim în stradă și dorim să știți și dumneavoastră!” Această încredere într-un moment când la Timișoara muriseră și mai mureau oameni, când eram convins că regimul va răspunde cu violență, a răsplătit toate spaimile și urmăriile îndurate, toată umiliința. Vizitele pe la diversele uzine clujene și câte au mai fost, nu aveau cum să le afle cei ca Mareș. Un coleg de Academie poate să depună mărturie cum s-a tras după noi într-una din acele nopți de neuitat, torturată de zvonuri și de o ceață cumplită, dar toate acestea nu le-am făcut decât pentru a fi conform cu propriile-mi principii și nu spre a fi spuse și altora, aduse, adică, la cunoștința patriei. Nu răspun-

deam la telefon deoarece nu eram acasă. Mareș a observat corect oricum, este emoționată grija lui care chiar în acele nopți de pomină mă suna. Cred, totuși, că foștii colegi de redacție își amintesc că în 22 decembrie m-au ales cu unanimitate, redactor-șef. În rest, în Cluj, nu se știa chiar toate, cum crede fostul meu coleg. În schimb eram cunoscuți – îmi amintesc involuntar de Hasek și de Svejč – unde locuiesc diverșii „agenți secreți” care, azi, îmi evocă replica ardeleanului care urmărește mirat un neamț ce făcea flotări: „Domnule, dar muierea a plecat de mult!” Înțepenire în proiect!

Sunt atâtea minciuni și atâtea ură în cartea lui Radu Mareș, încât, dacă l-aș da în judecată pentru calomnie, l-aș lăsa pe drumuri, dar i-aș putea crea impresia că există, or, el nu este decât un pseudonim al urii și neputinței creatoare. Nu vreau să mai lungesc vorba, am dat doar un exemplu

despre un anumit gen de „valori” pe care apele Revoluției le-au scos în exces la suprafață.

În ceea ce mă privește, n-am ținut jurnale, dar mi-am notat unele stări psihice din momentele de mare răscruce, când viața îmi era sub semnul întrebării, în lunga perioadă când mă aflam la tratament în Viena, însă mai făcusem diverse însemnări și înainte, nu pentru a le publica într-un timp previzibil, ci spre a arăta securiștilor care-mi călcau casa în lipsă, ca nu-mi pasă de ei, că îi știu, că nu mi-e frică să spun ce cred.

Oricum, să te păzească Dumnezeu de jurnalele nulităților!

Critica de specialitate a scris – la apariția celui din urmă roman – Recviem... – considerat în unanimitate drept o capodoperă evidentă, care, de altminteri a avut un remarcabil succes de librărie (dacă nu greșesc, vânzările au atins cifra de 14 mii de exemplare!) – că

prin acest text major, ați adus la perfecțiune formula românească propusă de Dumneavoastră. Credeți într-o singură formulă epică?

Tirajul a fost, cred, mult mai mare, iar cu câteva săptămâni în urmă, s-a tipărit o nouă ediție, foarte elegantă, la editura *Litera Internațional*, prefațată de Ion Bălu. Cartea a fost bine primită, mai ales în străinătate; am scris-o cu plăcere, dar aș face o imensă eroare susținând că formula epică este singura bună etc., ea mi se potrivește, mă ajută cel mai bine să mă exprim. ■

*Fragment dintr-un interviu realizat de
AURA CHRISTI
(Contemporanul–Ideea Europeană
nr. 6 (627) 2004.)*

Tribuna – cronica unei sinucideri anunțate

În 26 februarie a.c., stărnit de cartea scriitorului Radu Mareș, “Manual de sinucidere”, realizăm la Radio Cluj, în direct, o emisiune care pune în discuție volumul proaspăt apărut și tema acestuia, abordată în notă memorialistică și cu tentă polemică: istoria Tribunei. Ca invitați, în fața microfoanelor, s-au aflat, evident, autorul, poetul Ion Mureșan, fost tribunist, și actualul redactor-șef al revistei, I. Maxim Danciu. Iată, în continuare, transcrierea integrală și fidelă a aceluia dialog radiofonic. (D. M.)

“Cartea este și supărătoare, dar, pe de altă parte, nici nu supără pe nimeni”

D-le Radu Mareș, parafrazându-vă titlul unei cărți, carte pe care o citeam prin '87, după un prim și grav eșec la admiterea la facultate, ați luat-o, din nou, pe cont propriu, realizând o istorie a revistei Tribuna, o istorie, ce-i drept, subiectivă, și nu doar a Tribunei, ci și a presei clujene post-decembriste. Vă propun, pentru început, să intrăm în “bucătăria” acestei cărți.

Radu Mareș: Propunerea este foarte ispititoare, însă aș fi preferat să aud, mai întâi, opinii despre carte, pentru că e cumva un pic jenant să vorbesc despre productul propriu.

Mă gândeam să o prezentăm, mai întâi, prin voce autorului, celor care n-au citit-o. Am s-o fac eu. Este, practic, un volum memorialistic. Dezbateți primii ani ai “Tribunei”, chiar de la apariția primului număr, în 1957, apoi epocile care au urmat, perioade marcate de redactorii-șefi care s-au perindat la conducerea revistei. Dedițați, apoi, un capitol aparte Tribunei și Clujului în zilele Revoluției din decembrie '89, după care abordați presa clujeană de după '90, și aici vă concentrați atenția, în mod special, asupra marilor eșecuri ale presei clujene din acei ani plini de frământări. Aveți și o seamă de considerații socio-psihologice, bunăoară asupra unei teme interesante, cea a grevei foamei, purecați și patrimoniul Tribunei, cu tot circuitul ajutoarelor care au sosit în acei ani, analizați eșecurile publicistice ale revistei la care ați lucrat, dezbateți conțenciosul românomaghiar, fenomenul “Piața Universității”, cu reacțiile lui la Cluj și, implicit, în paginile Tribunei. Într-un alt capitol, disecați amploarea pe care o luaseră jocurile de noroc, prin '92-'93, în care a fost implicată, într-un fel sau altul, și Tribuna, pentru ca, în ultimele pagini ale

cărții, să realizați un scurt eseu despre condiția și menirea revistelor culturale. Este corect ce-am spus?

R.M.: Absolut corect.

și, pentru că văd că nu îndrăzniți să vorbiți despre manualul dumneavoastră de sinucidere, am să-i rog pe invitați să spargă gheața. Domnule Ion Maxim Danciu, ați citit cartea? Care sunt părerile dumneavoastră?

I. Maxim Danciu: Am citit-o. Părerile mele sunt destul de relative vizavi de ce ați spus dumneavoastră și prin faptul că v-a confirmat dl. Mareș înseamnă că vă crede. Nu trebuie să vă cred și eu. Nu știu dacă dvs. ați înțeles ce...

Eu m-am referit doar la modul în care este structurată cartea.

I.M.D.: și vi s-a părut o istorie destul de subiectivă, nu? Istoria revistei *Tribuna*...E cam excesiv spus. Este o părere subiectivă asupra evoluției unei instituții, exprimată cu talent și, mai degrabă, caracterologic, adică personalizată în relațiile cu oamenii care au lucrat la *Tribuna*. Așa am citit eu cartea. Ce se întâmplă? E important că se începe acest tip de investigație privind presa clujeană, numai că este necesară și o investigație, așa, făcută altfel decât subiectiv. În ceea ce ne privește, *Tribuna* are un an jubiliar și eu chiar am provocat o reluare a tuturor seriilor revistei, să se vadă contribuția acestei instituții în spațiul cultural transilvan și evoluția ei. Sigur, se pot spune multe lucruri legate de anumite momente sau de anumite personalități...

Ce v-a deranjat cel mai mult în această istorie subiectivă?

I.M.D.: Nu m-a deranjat nimic. Eu citesc foarte multe lucruri care nu trebuie nici să mă satisfacă, nici să mă deranjeze neapărat. Eu caut să evaluez. Nici n-am citit-o ca fiind o istorie a *Tribunei*, ci o carte memorialistică legată de experiența d-lui Mareș. O istorie are și niște repere, niște exigențe obligatorii de atins.

Ion Mureșan: Cartea este foarte incitantă, acesta este adevărul. Este, cred, prima carte de acest gen pe care o citesc, în legătură cu o publicație. Sigur că Radu Mareș, fiind și el tribunist și coleg de redacție o vreme chiar cu noi, mă rog, a scanat revista din punctul său de vedere sau dintr-un punct oarecare de vedere. Dacă scria secretara o istorie a revistei, *Tribuna* arăta cu totul altfel. Mi se pare un punct de vedere argumentat polemic. De fapt, și începe

polemic, de la prima propoziție: ”Primul număr al *Tribunei* a apărut în februarie 1957”. Or, asta este deja o deschidere polemică, pentru că tribuniștii au avut întotdeauna orgoliul de a porni istoria revistei de la Slavici. Pe când el rupe perioada dinainte, o detașează net, și începe cu '57.

De ce ați ignorat istoria veche a Tribunei?

R.M.: Între *Tribuna* apărută în '57 și *Tribuna* lui Slavici nu există decât o legătură de titlu. Nu putem vorbi de un program comun. *Tribuna* lui Slavici nici măcar n-a apărut la Cluj, ci la Sibiu. Propagandei naționaliste din anii '70-'80 i-a servit, însă, această trimitere la Slavici. A fost o directivă de partid de a prelua numele unor reviste din perioada interbelică sau dinaintea ei. *Vezi*, la Bacău, revista *Ateneu*, *Ramurile* de la Craiova, *Familia*, la Oradea. Similitudinea de titlu s-a născut și în cazul *Tribunei* dintr-o indicație de partid, n-a fost o resuscitare organică.

D-le Radu Mareș, ați avut pretenția obiectivității în aceste pagini dedicate Tribunei?

R.M.: Din clipa în care m-am apucat de scrierea acestei cărți, am știut că îmi asum riscul acestui reproș. Și am atâtea experiență, și de gazetar, și de scriitor, ca să știu că întotdeauna o opinie poate fi amendabilă. Am să vă dau un exemplu. Am avut o lansare a cărții la Timișoara și m-am întâlnit acolo cu studenți, cu profesori, au fost și niște revoluționari timișoreni, niște oameni extraordinari, dintre care unul m-a atacat foarte dur de pe o poziție la care nu mă așteptam. Reproșul lui era formulat în felul următor: domnule autor, ai talent, scrii bine, și-am citit cartea cu interes, dar îți fac un reproș major. Care este reproșul? De ce nu ți-ai folosit acest talent ca să scrii despre Revoluția din Cluj? Ce e aia *Tribuna*? Pe noi nu ne interesează. O gazetă cum sunt o sută de gazete în România, importantă era Revoluția de la Cluj pe care văd că ai început s-o... pe urmă ai părăsit-o, n-ai intrat în complexitatea evenimentului pe care-l descrii. Și, cum să spun, din punctul lui de vedere, al revoluționarului timișorean, care a trăit în modul cel mai deplin acest moment istoric, *Tribuna* era un lucru facultativ, totalmente neinteresant în raport cu Revoluția. După aia s-a discutat acolo, s-a spus, domnule, decembrie '89 și lunile următoare sunt un context. De fapt, pe omul

acesta, scriind cartea, l-a interesat o revistă, că-ți pare dumental interesantă, că o consideri superfluă, asta este tema cărții! Până la urmă omul a acceptat ideea, am și fraternizat la sfârșitul lansării, dar tot mi-a spus că datoria mea era să scriu despre Revoluția de la Cluj.

I.M.: Vrei să ne spui că ți-a lădat foarte mult stilul, că te-a lădat ca scriitor. Fii sigur că dacă te întâlneai cu directorul de la Grădina Botanică îți spunea: domnule, de ce n-ai scris această carte despre Grădina Botanică, las-o-ncolo de *Tribuna*!

R.M.: Nu, eu mă refeream la modul în care se poate articula un reproș. Ne citim în raport cu un demers care este personalizat, este al meu. Asta e o carte scrisă de mine, nu este scrisă de un colectiv, nu face parte dintr-un proiect de cuprindere exhaustivă, în toate articulațiile ei, a acesteia teme numită *Tribuna*.

I.M.: Cartea este și supărătoare, dar, pe de altă parte, nici nu supără pe nimeni!

“Cu o poezie publicată îți puteai cumpăra un palton”

Poate o să vi se pară ciudat, dar mie mi s-a părut la un moment dat a fi un omagiu adus Tribunei. Folosiți sintagma “Tribuna noastră dragă” sau vorbiți despre fascinația pe care o exercita printre scriitorii clujești. Nu cunoașteți nici un scriitor clujean care să nu fi avut legătură cu Tribuna, cu excepția lui Lucian Blaga. Pe de altă parte, volumul începe polemic, cum spunea Ion Mureșan, și continuă acid, pentru că la pagina 9 descoperiți “tarele genetice de care revista n-a reușit să se vindece niciodată, marcând-o cu o pecete definitivă”. Care sunt aceste tare? Prima: precara calitate, și intelectuală, și artistică, dar și morală, a redactorilor. N-ați făcut cumva parte din colectivul de redacție?

R.M.: Ba da, m-am implicat și eu acolo...
D-le Ion Maxim Danciu!

I.M.D.: Eu sunt cel mai tânăr “tribunist”, ca să spun așa, dintre cei de față. Dar vreau să precizez altceva înainte de a mă referi la ce a spus dl. Mareș. Eu nu știu cine i-a reproșat ceva!

I.M.: Cine ce ?

I.M.D.: Cine i-a reproșat... Noi n-am formulat reproșuri aici. Eu am luat cartea lui Radu Mareș ca pe o confesiune, chiar sinceră cred. Așa a văzut dânsul lucrurile și, vorba lui Ion Mureșan, dacă ar fi scris altceva, ar fi văzut altfel istoria aceasta. Și, probabil, că o să scrie. Eu știu că s-au mai scris... De exemplu, dl. Constantin Cubleşan, care a fost și el tribunist, a făcut niște mărturisiri despre *Tribuna* generației sale.

Pusesem în discuție această țară genetică a revistei Tribuna!

I.M.D.: Genetica s-o rezolve dl. Mareș, pentru că el este genetician aici!

D-le Ion Mureșan!

I.M.: Acolo s-au perindat o groază de redactori, din “perioada Mircea” până la “perioada Sălăjan”. De fapt, și dl. Mareș a fost o vreme redactor-șef adjunct al revistei, deci putem vorbi și despre perioada Mareș, nu?

Putem spune că ați girat acea precaritate a redactorilor Tribunei, de care vorbiți?

R.M.: Păi, scriu acolo, e partea asta, anul '90, care a fost o aventură destul de convulsivă, mă rog, nu e timpul să intrăm în detalii. Vreau, însă, să subliniez o chestiune asupra căreia mi-a atras cineva atenția și-mi asum această chestiune care nu e suficient de apăsător subliniată aici. *Tribuna* a

fost singurul săptămânal din Transilvania. Când spun singurul, am spus totul. Dacă ne reprezentăm mental Transilvania, ne dăm seama ce încărcătură de obligații avea și are acest unic săptămânal, această revistă. Eu, când am spus sinucidere... Într-un articol, un tânăr profesor universitar, important istoric clujean...

Este vorba de dl. Ovidiu Pecican, spuneți-i pe nume!

R.M.: Da, mă rog, n-are rost... Îmi recuză cuvântul “sinucidere”. Dar eu cuvântul ăsta l-am cântărit cu toată rigoarea. În clipa de față, Transilvania, subliniez, Transilvania, nu are un săptămânal literar, cultural, pe măsura potențialului intelectual, științific, economic etc.

Păi cum să aibă dacă această țară genetică a cântărit, cum spuneți, atât de greu?!

R.M.: Când am spus “sinucidere” am folosit cuvântul în sens, evident, figurat, dar cu o încărcătură de adevăr destul de semnificativ.

Chiar am urmărit, pomeniți, dacă nu mă înșel, o singură dată cuvântul acesta, sinucidere, la pagina 182, unde spuneți: “Renunțarea și abandonul au devenit o consimțire la sinucidere.” Va referiți la o renaștere a Tribunei, după '90, ani în care redactorii au renunțat sau au eșuat în realizarea unui mare proiect publicistic. Probabil din cauza acestei țări genetice de care vorbiți. V-o asumați, d-le Mureșan?

R.M.: Dacă mi-o asum? Păi, bine, el spune că, de fapt, lucrurile se egalizează la partea de jos.

Cred că nu tocmai la mine s-au egalizat... Dar și eu m-am “aplecat”. Stau sub judecăți, nu? Sigur...

Ajungem la a doua țară genetică: bețivănia îngrozitoare, cum o numește dl. Mareș. Aici e aici! Ce era la Tribuna în acei ani?

I.M.: Eu nu am prins acei ani la *Tribuna*. Ați prins doi ani, parcă, înainte de '90.

I.M.: Sigur, i-am prins. Sigur că... A fost o perioadă, “perioada Mircea”, una fericită pentru tribuniști, în sensul că se câștiga foarte bine. Două poezii publicate în *Tribuna*, mai publicai una în *Steaua* și luai mai mult decât câștiga taicămeu care lucra o lună pe șantier. Din trei poezii luai salariul lui tata care ne ținea și pe mine, și pe soră-mea, și casa, și făcea și naveta. Un poet cu trei poeme lua salariul unui muncitor, apoi, desigur, trecea la Conți sau nu știu unde și să tot trăiască și să mănânce grătare!

Dar era această bețivănie îngrozitoare?

I.M.: Probabil că era, nu știu. Dl. Mareș are un dinte împotriva alcoolului, oriunde și oricând.

I.M.D.: Ca să-l completez pe dl. Mureșan, ce știu eu de la un tribunist, așa, de clasă veche, regretatul Negoită Irimie... Într-adevăr, mi-a spus că, prin '58, cu o poezie publicată și-a putut cumpăra un palton, ceea ce era o performanță în epocă. Ei, nu știu dacă din cauza asta Negoită bea mai mult decât alte categorii de oameni ai muncii din epocă. Decât artiștii plastici, de exemplu, eu îi cunosc și pe ei.

I.M.: Plus că nu era o mare afacere să nu bei. Ce să faci? Să te apuci să scrii poezii cu partidul' ca să mai câștigi un salariu?

Era, d-le Mareș, într-adevăr, bețivănia asta îngrozitoare la Tribuna?

R.M.: Era, da, da... Eu n-am intrat în detalii pentru că, spre deosebire de Cristian Tudor Popescu, care știți că i-a făcut un reproș distrugător lui Nichita pentru băutura, eu nu merg până acolo, până la absurd, încât să-i reproșez persoanei private, artistului ca persoană, că bea sau că nu bea. Însă, sper că am subliniat destul de pregnant că editarea unui săptămânal

presupune disciplină și o rigoare fără de care nu se poate duce treaba la capăt.

Poate din aceste motive, la un moment dat, cum spuneți, D.R. Popescu a interzis alcoolul în timpul programului.

R.M.: Da, s-a interzis oficial și n-a îndrăznit nimeni să calce pe bec, decât, așa, la ocazii foarte mari.

Pe urmă s-a mai tolerat în epoca Sălăjan...

R.M.: Da.

În fine, cea de-a treia țară genetică: comerțul de culise cu securitatea. Se mai poate vorbi de așa ceva după '90?

R.M.: După '90, din fericire, nu.

Dar cu puterea?

R.M.: Cu puterea, mă rog, aicea...

Înlocuiți securitatea cu puterea în acest caz? Pentru că aveți destule trimiteri...

I.M.: N-avem ce să înlocuim... Cel puțin, imediat după '90, n-aveai cum să ocolești puterea. Pentru că era entuziasmul acela pe care foarte bine îl surprinde și Radu Mareș. Explozia aia de tiraj, cu câte 50 de mii de exemplare, care se vindeau toate...

Dar domnia sa vorbește și de anumite relații oculute ale redactorului-șef, Augustin Buzura, în acei ani.

R.M.: Mă rog. Eu zic să-l lăsăm pe Buzura deoparte. Nu-i el propriu-zis subiectul cărții. Și eu aș vrea să discutăm cartea, dacă e ceva de spus despre ea.

I.M.D.: Eu aș spune, d-le Mareș. Vizavi de tarele acestea, de ultima... De exemplu, abandonul acesta redacțional care a intervenit după '90, mai exact în 1996-1997... Ce s-a întâmplat? Un ministru – atunci *Tribuna* era tutelată de Ministerul Culturii – a propus și a obținut o hotărâre de Guvern prin care finanțarea și salariile redactorilor să fie asigurate din venituri extra-bugetare. Dar acestea nu puteau fi obținute de către o revistă culturală, care nu avea un regim comercial și nu putea produce publicitate ca un ziar obișnuit. Ei, atunci, era o relație cu puterea, nu? Chit că era guvernamentală. Se știe cine era ministrul în cauză, Ion Caramitru. Chestiunea aceasta a creat, la un moment dat, dl. Mureșan știe, anumite atitudini din partea redacției. S-a produs o sincopă în evoluția săptămânalului, pe atunci, *Tribuna*. Perioada aceasta istorică este legată de decizii, de fapte, practic verificabile. Presa de atunci a remarcat, mai mult sau mai puțin patetic, mai mult sau mai puțin artistic, această evoluție sau involuție. Au fost și situații jenante în felul în care era numită atunci *Tribuna*. De către scriitorii, nu de către oamenii de pe stradă. Revin: partea asta istorică cere anumite rigoare și anumite competență în a o analiza. Pe de altă parte, însă, *Tribuna*, a continuat să apară, n-a dispărut, și ea continua o tradiție, cum s-a întâmplat și cu *Tribuna* din '57, a *Tribunei* lui Agârbiceanu, din '38-'40, care la rândul ei o continua pe cea a lui Slavici. De aceea, pe frontispiciul revistei este pus Ioan Slavici. *Tribuna* stă sub această tutelă onorifică și, prin urmare, eu am legat aniversarea revistei de aniversarea clasicului Ioan Slavici.

“Cine-i sinucigașul acolo?”

Ne întoarcem la “Manualul de sinucidere”. Colegul nostru, publicistul Constantin Colhon, a detectat în paginile cărții o mică eroare. Domnia sa vorbește și despre volum, dar face și cuvenita corectură.

Constantin Colhon (înregistrare): Vorbim despre o carte foarte bine scrisă, serioasă,

captivantă chiar, în substanța ei, cu interesante observații despre evenimentele din decembrie '89 și după, cu fine analize ale psihologiei colective ardelen, în general, clujene, în particular. Observațiile mele se referă la afirmațiile lui Radu Mareș, potrivit cărora Horea Bădescu și Tudor Vlad au reînființat Studioul de radioteleviziune Cluj. Mai întâi că cei doi nu puteau să reînființeze ceva ce nu ființase. Nu a existat înainte de Revoluție Radioteleviziunea Cluj, ci numai Radio Cluj. Apoi, Tudor Vlad nu a avut nici o contribuție la redeschiderea și reînființarea Studioului de Radio Cluj. Apariția sa a fost una meteorică, în 23 sau 24 decembrie. Atunci, un grup destul de numeros de oameni voia să știe cine suntem și ce se întâmplă acolo. În majoritatea acestor cazuri, eu parlamentam cu cei dormici să spună și să dreagă. Când tocmai făceam asta, a venit și Tudor Vlad care la întrebarea unuia mai nervos, adresată mie: da' dumneata cine ești?, a intervenit făcându-mi un mic portret de excelent gazetar. Distincția și eleganța lui sportivă au impresiionat, grupul calmându-se. Au fost desemnați câțiva oameni care să vină cu mine în studio, să vadă ce se întâmplă acolo, și aici s-a terminat totul.

Comentarii?

R.M.: Probabil sunt și alte observații punctuale care, din motive umane, mi-au scăpat. Dar mă onorează că prietenul Constantin Colhoun m-a citit cu atenție.

Eu cred că meritul important al acestei cărți este că stărnește comentarii, că nu trece neobservată. Sigur că aici sunt detalii care pentru unii sunt deranjante...

I.M.D.: Pentru cine sunt deranjante, d-le Moșoiu?

Pentru cei care se vor regăsi în paginile cărții într-o lumină nu tocmai favorabilă. Nu este cazul poetului Ion Mureșan. Iată ce spune Radu Mareș: "Ce om politic, fie și aprig combatant pentru o cauză națională, înțelege că trebuie să-și scoată respectuos pălăria în fața bărbosului Ion Mureșan, poetul?"

I.M.: Ooo... Off... n-am pățit așa ceva. Știu că, dimpotrivă, v-au dat cu ea în cap!

I.M.: Eu zic să sărim peste pasajul ăsta.

I.M.D.: Vreau să rămânem la deranj, pentru că s-a insistat asupra deranjamentelor. Ce deranjamente? Trebuie să pornești de la o bază când te referi la treaba asta.

Mă gândesc că dl. Buzura nu va fi foarte încântat... Apoi, în luptele acelea interne pentru putere, cei vizați...

I.M.D.: Părerea mea este că nu deranjează așa de mult. Ai pomenit de materialul d-lui Pecican, publicat în *Tribuna*. Eu i-am și comunicat d-lui Mareș că o să apară. Am înțeles că dl. Mareș i-a și mulțumit pentru intervenția asta. Și dl. Pecican a citit cartea într-o notă subiectivă, i-am spus-o. Mă rog, în ton cu cartea... El acuză sinuciderea asta asupra căreia autorul nu este destul de explicit. Cine-i sinucigașul acolo?

R.M.: Am explicat mai înainte, dar, mă rog...

IMD: Bine, dar nici dl. Pecican nu găsește rostul sau sensul acestei sinucideri.

Dl. Pecican spune că nici Tribuna n-a suferit și nici dl. Mareș nu și-a încheiat conturile. Ba, dimpotrivă, dovadă cariera post-decembriștă a dânsului sau chiar această carte despre care vorbim.

I.M.D.: Despre *Tribuna* s-a tot spus o perioadă că a murit pentru că nu a rezistat ca săptămânal. Dar a continuat să apară, nu există în istoria ei recentă o întrerupere declarată.

Dl. Ovidiu Pecican îi mai reproșează autorului că nu rezistă tentației de a trata realitatea în registrul ficțiunii.

R.M.: Îmi cereți mie să comentez?

Da.

R.M.: Eu n-aș comenta. Mă rog, e o apreciere de lectură pe care eu ca autor nu am cum s-o pun în discuție. Însă, eu îl consideram și îl consider în continuare pe profesorul universitar - am aflat chiar în seara asta că este universitar - un om foarte serios, un istoric solid.

I.M.D.: și scriitor.

R.M.: și scriitor, evident. Ce i-aș reproșa, totuși, deși nu se cuvine să faci un reproș cuiva care scrie sau vorbește despre cartea ta... Dar tipul acela de discurs - și îmi pare rău că nici dl. Danciu nu l-a citit cu atenție - este un discurs de tip "ba, pe-a mă-tiii!". Îmi cer scuze că spun... El discută nu cartea, ci cuvântul acela din titlu. El spune așa: nu e nici o sinucidere! Eventual tu, autor, și generația ta v-ați sinucis nedând operele majore pe care aveți pretenția că le veți da literaturii române. Acest tip de discurs, la un om serios, mă rog...

Pe de altă parte constată că, din punct de vedere social, profesional, v-ați împlinit, dumneavoastră și generația...

I.M.D.: Un moment, eu am citit bine materialul, d-le Mareș. Adevărul este că titlul lasă o ambiguitate și fiecare are libertatea să descifreze în acest câmp ce vrea.

I.M.: În cazul *Tribunei*, avem de-a face cu cronica unei sinucideri anunțate. Să mă explic. Înainte de '90, *Tribuna* a adunat nume mari în jurul ei. După aceea, sigur că trebuia un pic schimbat conceptul. Dar, în perioada aceea, de boom a presii, și *Tribuna* a mers foarte bine. Pe urmă să nu uităm că este singura revistă care a trecut de la Ministerul Culturii la Consiliul Județean Cluj printr-o hotărâre publicată în Monitorul Oficial. Eu nu mai cunosc cazuri din acestea, ca o revistă să treacă dintr-o parte în alta printr-o hotărâre de Guvern, semnată de 5 miniștri și publicată în Monitorul Oficial. Eu m-am certat cu Caramitru, pe când revista era a ministerului, la un post de radio, în direct. I-am spus: domnule, ori ne dai bani și ne lași să trăim, ori ne omeri. Caramitru zicea: eu nu pot să-mi asum decizia de a desființa *Tribuna*. Bun, atunci asumă-ți decizia de a o ține! Păi, faceți și voi rost de bani. Făceam și noi rost de bani, dar banii eram obligați să-i depunem în contul Ministerului Culturii care trebuia să ni-i trimită înapoi, dacă-i mai trimitea. Ceea ce era foarte puțin probabil. Nu mai veneau. De aceea vorbesc de cronica unei sinucideri anunțate. Am fost împins, fără voia noastră, spre ea.

I.M.D.: Adică nici legislația nu era adecvată.

I.M.: Sponsorizările mergeau în contul ministerului. Practic, *Tribuna* a fost forțată, a fost băgată într-un cerc vicios, până la limita sucombării.

I.M.D.: Pentru noi s-a ivit o șansă legată de un anumit context, în anul 2000, când s-a realizat acest transfer spre Consiliul Județean care a fost, practic, salvarea noastră. Un om foarte inimos care se afla în redacție, dar nu ca scriitor, ci ca economist, dl. Sucală, s-a dus personal și 6 luni de zile a bătut ministerele și a câștigat prin tenacitate. Sigur că pe urmă au intervenit alte probleme. Și acum revista se confruntă cu dificultăți. De exemplu, nu avem un computer. Dar asta nu o spun sub formă literar-artistică, o spun direct, pentru că nu vreau să se înțeleagă altceva.

"Unele fapte par ficțiuni, dar sunt absolut reale"

A fost și o mașină...

I.M.D.: Mașina s-a tot stricat și a fost reparată, uneori pe banii d-lui Sucală. De fapt, tot patrimoniul acesta se rezumă astăzi la aproximativ 360 de mii de lei.

Oricum, e dezolant să știi că astăzi Tribuna ocupă un singur birou dintre cele multe pe care le avea și pe care le descrie dl. Mareș, și care erau împărțite în funcție de afinități politice. Într-un loc, cei care susțineau puterea, în altul, opoziții.

I.M.D.: Cu care putere?

Cu puterea acelor vremuri.

I.M.D.: Dl. Caramitru ce putere reprezenta? Că dânsul a produs... știți cum e? Întotdeauna presa e împotriva puterii, dacă e să vorbim la rigoare. Dar presa culturală trebuie subvenționată, așa cum trebuie subvenționate școlile sau muzeele sau teatrele. Dacă le lași sub condiția strictă a raportului comercial, atunci devin comerciale.

Am înțeles. Numai că eu mă refeream la anii '90, la febra politică din acea vreme.

I.M.D.: Febra politică știm cu toții cum a fost. Sigur, fiecare redactor în parte și-a ales insigna politică și și-a făcut distracția respectivă. Între timp s-au mai schimbat lucrurile.

I.M.: Nu-s de acord cu voi. Ce spunea Pecican, realitatea tratată în registrul ficțiunii? Cartea se citește cu plăcere, ca un roman, dar unele fapte pe care le evocă Radu Mareș sunt absolut reale, chiar dacă par ficțiuni.

I.M.D.: Care este faptul ăla real, de exemplu?

I.M.: Jocul cu dolarul, istoria reportofonului...

I.M.D.: Un moment, jocul a pornit de la *Tribuna*?

I.M.: Acolo s-a desfășurat bine-mersi!

I.M.D.: Bine, s-a desfășurat pe coridorul respectiv, de la *Tribuna*. Eu știu de unde a pornit totul, a pornit de la Fondul Plastic, știu cine ținea gestiunea jocului. Întâmplarea face că noi am lăsat să se desfășoare în spațiul *Tribunei* un joc oarecum compromițător, cum a fost și cu Caritas-ul. Știu exact cine a produs acest deranjament, dl. Zărnescu, în promisiunea unei sponsorizări.

Pe care n-a obținut-o niciodată...

I.M.D.: Acuma, dl. Mareș a făcut din asta o afacere artistică. Dl. Zărnescu nu este nominalizat acolo, în carte, deci autorul nu-i foarte exact. Noi putem face acum tot felul de fantezii. Bun, este o carte incitantă, problema este dacă reușește să corespundă registrului istoric. Dl. Pecican este istoric, deci el este cel mai în măsură să se exprime.

"Încep să-mi închei socotelile cu mine însumi și cu lumea din jur"

Pentru că am ajuns la acest capitol în care s-a afirmat că avem de-a face cu o carte provocatoare, am să-l supun pe autor unui set de întrebări, inspirate din lectura cărții. Poate fi, în același timp, un scriitor bun și un gazetar de excepție?

R.M.: Cred că da. Eu am și spus acolo, după opinia mea, marele gazetar al Clujului care din păcate nu a putut să se exprime plenar a fost Al. Căprariu. Scuză-mă că răspund un pic mai pe larg, dar vreau să resubliniez un lucru la care țin.

Impresia mea este că eu am avut o viziune un pic romantică despre scriitor și misia lui în această lume nenorocită și despre Transilvania ca zonă care trebuie să se ridice cu un milimetru deasupra Bucureștiului. Sau măcar să fie la cota Capitalei, să nu rămână întotdeauna cu o jumătate de pas în urmă. Descopăr că nimeni nu e vinovat, că situația a rămas aceeași și, probabil, așa va rămâne încă vreun sfert de secol de acum înainte.

De ce în paginile "Manualului..." amintiri foarte rar de ceea ce făceați dvs. la Tribuna înainte de '89? Parcă priviți lucrurile din exterior, aproape că nu sunteți "personaj"...

R.M.: Îmi câștigam salariul. Mi se pot face multe reproșuri, dar, în general, reproșul că nu mi-am câștigat salariul printr-o prestație efectivă nu mi s-a făcut niciodată.

Sunt multe cazurile în care oameni care v-au fost apropiați au devenit cu timpul "foști prieteni"...

R.M.: E o chestiune care a fost des discutată. În lumea scriitoricească, relațiile s-au răcit, s-au rupt.

V-ați simțit cumva "în cârji" pentru preluarea revistei după plecarea lui D.R. Popescu?

R.M.: Nu, eu nu aveam dosar de partid. Explic foarte clar acolo, deci nu se putea.

De ce toate încercările scriitorilor clujeni de a susține după '90 un proiect jurnalistic au eșuat?

R.M.: Eu cred că e un fatum aici, e ceva care scapă unei explicații raționale. Repet, Clujul este, dincolo de demagogie, o a doua capitală culturală și artistică a României. Acest lucru, în opinia mea, nu se vede concret, din păcate.

Chiar credeți că scriitorii cunoscuți ai Clujului n-au citit "Gluma" lui Kundera?

R.M.: Eu am constatat că mulți n-au citit-o. Zicala "să moară și capra vecinului" a fost inventată în laboratoarele securității, cum spuneți?

R.M.: Da, am vorbit cu un reputat folclorist, zicala aceasta nu există în tratatele academice, în arhivele de folclor. Nu există, n-o pomeneste și n-o citează nimeni, niciodată.

De ce se află Clujul în continuă atmosferă suprarrealistă?

R.M.: Nu știu, cauza îmi scapă. Clujul are potențial. Eu am discutat și cu oameni foarte serioși, nu vin aici cu improvizatii. Obligația Clujului este să aibă un săptămânal al Transilvaniei. Din Cluj să se nască, tot de aici să se difuzeze și să se impună în Transilvania.

Încă vă simțiți vinovați că n-ați dus lupta cu morile de vânt până în pânzele albe?

R.M.: Nu, acum nu mai sunt tânăr. Dacă aș avea vârsta poetului Ion Mureșan, m-aș simți vinovat, dar acum încep să-mi închei socotelile, și cu mine însumi, și cu lumea din jur.

Credeți în viitorul Tribunei și al presei culturale, în general?

R.M.: Da, cred, sigur. Tribuna are o șansă. Dar indiferent de ce cred eu, această șansă poate fi ratată.

Vă mulțumesc! și acum, domnilor, vă invit la concluzii!

I.M.: Ce să mai spun altceva decât că este o carte extrem de bine scrisă, o analiză făcută cu penița muiată în acid și o contribuție a scriitorului la "umflarea" lucrurilor. Părerea mea este că pornește de la niște premise, într-un fel, decalate. Radu Mareș privește și analizează această scurtă istorie a Tribunei cu ochiul de după

Revoluție. Nu privește lucrurile la dimensiunea lor din epocă, ci le proiectează "deasupra". Dar, repet, o carte foarte bine scrisă și foarte incitantă...

I.M.D.: Eu aș dori să subliniez valoarea cărții ca un început pentru o adevărată istorie a Tribunei. În ordine cronologică, noi suntem a șaptea serie, începând de la Tribuna lui Slavici. Sunt convins că, pe urmele lui Radu Mareș, mai sunt și alți tribuniști care vor aduce mărturie pentru această istorie. O istorie care se va scrie până la urmă, pentru că așa e în firea vieții culturale.

Am să închei citând din "Manualul de sinucidere": "Dresat pentru mefiență și cu preocuparea de a-și apăra pielea, intelectualul român știe că inițiativa trebuie lăsată pe seama celuilalt". Și încă un citat: "Când toată lumea are dreptate și devine imperios necesar să treci la fapte, soluția românească originală e să nu se facă nimic. Sau să se amâne primul pas pentru altcândva". Cu speranța că am găsit o altă variantă la originala soluție românească invocată și că Tribuna a făcut deja "primul pas" spre menirea ei firească, punem punct discuției noastre, nu înainte de a vă mulțumi pentru amabilitatea cu care ați răspuns invitației noastre!

Dialog realizat de
DANIEL MOȘOIU

Din prea scurta-mi memorie

■ Vasile Grunea

... Nu m-aș fi așezat la „Remington”-ul meu vechi și statormic dacă, după o anumită perioadă, pe ulița literară, nu s-ar fi vorbit și bârfit mult despre Tribuna (mă refer la anii de după 1990), ca apoi să apară la Vatra din Târgul Mureș serialul de articole scrise și semnate de Radu Mareș, re luat în recenta apariție la Editura Dacia a unui manual de sinucidere revuistică. După R.M., de la început întreprinderea de a face să apară a cincea serie a Tribunei în 1957 a fost sortită eșecului. Deci, ca o consecință limită, Tribuna nu mai trebuia să apară și încercarea de a reinvia un nou spirit tribunist se dovedea o încercare cu funie la gât.

Rândurile mele nu doresc să îște o polemică cu prozatorul Radu Mareș, care mi-a fost coleg de redacție și cu care am petrecut multe seri la tipografie. El are documentarea sa, are perspectiva sa de scriitor și politica sa în ceea ce se străduie să devină judecata sa de valoare, un cântar personal, amicitii și inamicii... Deci doresc să aștern doar niște aduceri aminte și niște rânduri stărnite din lecturi pe marginea a ceea ce a fost Tribuna renăscută în 1957 sub binecuvântarea lui Ion Agârbiceanu și având ca prim redactor-șef pe Ioaniche Olteanu, revenit la Cluj după o bulcă bucureșteană. (...)

În 1957 apare revista Tribuna, având ca redactor șef pe filosoful Dumitru Isac, secretar de redacție pe Nicolae Mărgescu, prozator venit din Banat, care nu a stat prea mult. Mai amintesc doar nume de redactori uitați: I.D. Mușat,

Nicoale Pârvidu, Adrian Ghijițchi, Cornel Țăranu. (...) După plecarea lui Ioaniche Olteanu, a fost numit redactor-șef Dumitru Mircea, ce-și făcuse studiile universitare la Cluj (Radu Mareș afirmă în cartea sa că nu avea studii universitare) și era recent premiat pentru romanul „Pâinea albă”, socotit ca o foarte izbită proză a colectivizării agriculturii. Secretariatul de redacție îl făcea Radu Enescu, care ulterior a plecat la Oradea, unde s-a reîntâlnit cu foștii săi colegi de la Cercul Literar din Sibiu, O. Cotruș și N. Balotă; Enescu muncea mult și se străduia să scoată publicația la timp, dar să mă ierte de acolo de sus unde este, era fricos, se temea și de propria umbră și când se întrecea la pahare devenea și cabotin. Asta este viața.

O dată importantă pentru mine și viitorul meu: mai 1959, când am fost transferat de la Studioul de Radio Cluj din funcția de redactor-șef adjunct în funcția de corector. Începam din nou și eram fericit că după excluderea din partid am fost lăsat să lucrez în presă. (...) La început am lucrat ca redactor la secția de știință, unde șef mea a fost Al. Căprariu, care era și cronicar dramatic, poate cel mai bun redactor de concepție largă pe care l-a avut Tribuna și căruia i se datorează în mare parte semnăturile de prestigiu din București ce au apărut în paginile revistei. Ca secretar de redacție a fost un bun arhitect și un om pus pe îmbunătățirea aspectului grafic al revistei, ajutat în această privință de Vasile Pop Silaghi și Vasile Lucaciu. Cronicarul permanent în domeniul

teatrului era Ion Manițiu, care a fost și secretar de redacție. (...)

În ce privește critica literară – care după unii trebuia să fie coloana vertebrală a revistei – contribuții notabile au avut nu criticii salariați ai revistei: Ion Lungu, Domițian Cesăreanu și Mircea Vaida, ci colaboratorii mai mult sau mai puțin constanți: Mircea Zăciu, Ion Vlad, Marian Papahagi, Petru Poantă, Ion Pop, Ioana Bot.

Cel mai popular și popularizat prozator tribunist a fost Vasile Rebreanu. După apariția romanului „Casa” a fost mereu în top, concurând pentru premii. El este autorul micului puci de redacție, când a vrut să-l îndepărteze pe Dumitru Mircea chiar cu o grevă redacțională. Dacă ar fi avut loc, devenea un unicat în istoria presei comuniste. Vasile Rebreanu a fost apoi redactor la Radio Cluj, unde i-a dus pe poetul Miron Scorobete și pe T. Iancu. (...) După această mică revoltă de pe strada Universității 1, a fost numit redactor șef, în pofida multor așteptări, nu cineva din interiorul revistei, ci unul din ograda vecină, Steaua, prozatorul D.R. Popescu, aflat atunci pe val. Dumitru Mircea a fost un timp corespondent la un ziar și apoi directorul Filarmonicii clujene (făcuse cursuri de vioară când era elev la Seminarul Pedagogic din Blaj). După numirea lui D.R. Popescu în 1968 este adus în redacție Victor Felea. Mai candidase pe acest post și altul, neacceptat de forurile de partid.

Popescu venise cu gândul de a face ca revista să se impună prin proză. În acest scop aduce în redacție mai mulți prozatori, Radu Mareș (care prin ce scrie în carte adevărate cât de reală este zicala „facerea de bine...”), Emil Bunea, Dan Rebreanu și nu în ultimul rând Vasile Sălăjan.

Este sigur că în multe privințe D.R.P. a adus ceva înnoitor. Radu Mareș observă numai ceva marginal, că s-a mai terminat cu bețile și a început perioada apei minerale. Această apă l-a îndepărtat pe Pavel Aioanei, care a lucrat și el în redacție. Popescu a știut să mențină niște permanențe ale spiritului tribunist, legătura cu cititorii, sezătorile literare, excursiile de lucru prin țară (amintesc doar Munții Apuseni, Brașov, Mediaș, Iași), descoperirea de noi talente și sprijinirea lor, vezi Titel Zărnescu, acest personaj ce a încercat să încrepească după 1989 noi publicații, chiar și o „Furnică”, continuând cu dragostea lui pentru Brâncuși și Transilvania ce l-a adoptat.

Vasile Sălăjan, a cărui numire a fost absolut neașteptată pentru mulți din redacție, a dezvoltat secția de critică a revistei, atrăgând noi colaboratori permanenți ca Petru Poantă, Marian Papahagi și Ioana Bot și a avut multe planuri editoriale, visa chiar la o puternică editură a publicației. S-a angajat foarte activ în permanenta primenire și înnoire a aspectului grafic al publicației, l-a promovat pe Ovidiu Petca care este și astăzi secretarul tehnic al Tribunei. A adus redactori noi, pe Ion Mureșan și Ion Cristofor ce s-au afirmat în ultimii ani ca poeți de suprafață și comentatori profesioniști.

După plecarea lui Popescu la București, la Uniunea Scriitorilor, redacția era condusă de Victor Felea, care primea imbolduri telefonice și altele.

Vin zilele din decembrie 1989. La *Tribuna* nu se prea putea intra; era un fel de punct de observație; în 21 decembrie redacția era plină și se asculta radioul. Mai mulți erau pentru elaborarea unui apel. Cei de la filiala Uniunii Scriitorilor și cei de la *Tribuna* nu cădeau de acord pe a cui mașină de scris se va bate apelul... Trec ore și

deodată se dă vestea cu fuga dictatorului. Se deschide geamul, se pune aparatul pe geamul deschis ca lumea adunată în piață să audă. După eveniment mulți își revendică acțiunile revoluționare.

Îmi era gândul că revista „cea sinucigașă” trebuia să apară și a doua zi de dimineață ne-am dus la tipografie și am redactat primul număr post-revoluționar.

Ședințe de redacție. La una din ele, Vasile Sălăjan, după câte știu eu nesilit de nimeni, și-a dat demisia și este ales Augustin Buzura. La început de drum intențiile au fost frumoase. (...) Augustin Buzura a fost dus apoi la București. (...)

*

Pentru cei ce au citit cartea lui Radu Mareș, doar niște completări. Revista *Tribuna* nu a fost niciodată doar o revistă literară, ci și una culturală. Deci contribuția ei, sau slăbiciunile ei, trebuie situate în varii domenii. Să luăm doar istoria atât de dragă nouă ardelenilor. Să nu se uite șirul de articole ale academicianului Constantin Daicoviciu despre continuitate, apoi alte contribuții importante semnate de Ștefan Pașcu, Camil Mureșanu, Pompiliu Teodor. Sunt pagini de recitat cele semnate de prof. dr. Octavian Fodor în ce privește medicina și medicina. Nu trebuie neglijate nici cronicile muzicale și de teatru. Am lăsat la urmă artele plastice, căci de ele s-a ocupat Negoită Irimie, fostul coleg de redacție timp de 40 de ani, o pildă inegalată a ce înseamnă prietenie și relație umană. Mai bine de zece ani (1975-1985) în una din camerele redacției funcționau *Galeriile Tribuna*, fără nici un sprijin material. Unde au expus 170 de artiști din toate colțurile țării. (...)

Fără prea multă rigurozitate am vrut să aștern niște amintiri la socul poate unei recunoașteri a

rolului pe care l-au avut chiar și soldații literari în câștigarea războaielor de generali. Tribuniștii nu au fost niște perdanți dintru început și nici umblători după funii, ci poate chiar securi pentru funii. Subliniez, nu doresc să polemizez, am vrut să afirm doar unele lucruri pe care le cunosc dintr-o activitate de jumătate de secol. Citim cuvinte aruncate din ură, din necunoaștere, doar pentru a stârni un cerc lipsit de umor și gaguri, „Calibane, la școală, Cizmăre, înapoi la calapod”. Cu toate bunele sau relele, nu-mi pot închipui o lume fără ziare, reviste... Îmi cer iertare dintru început de anumite omisiuni, ele nu sunt voite, ci decurg dintr-o prea scurtă memorie și care sper să nu întristeze pe nimeni.

P.S.: La o iute lectură îmi dau seamă că era să uit pe unul dintre cei mai apropiați prieteni: prozatorul și apoi făcătorul și el de publicații, Tudor Dumitru Savu; pe Tudor Vlad, care mi-a fost și subaltern și șef; era să uit și de Vasile Sav, acest adevărat poet, om erudit (...) cu care am purtat multe polemici. Acum îi cer iertare.

P.P.S.: Ar fi bine ca foștii redactori șefi ai *Tribunei*, redactori, colaboratori apropiați să-și exprime opiniile.

După 1990 Radu Mareș găsește cea mai mare lipsă la *Tribuna* însușirea unor obiecte primite cadou și practicarea jocurilor de tip Caritas. Dar care sunt adevăratele lipsuri? El reușește prin practică să mai falimenteze alte publicații și uită că a fost redactor șef adjunct...

Revista revistelor

■ Letiția Ilea

ocuprinzătoare imagine a literaturii românești ce se scrie în afara țării ne oferă și această dată revista „Galateea”, editată în Germania de poetul Sorin Anca. Numărul 4/2004 ni se înfășează în condiții grafice de excepție, ilustrat cu desene dăruite de har ale aceluiași Sorin Anca. Publică poezie în acest număr Alexandru Lungu (“în mreața ceasului pieziș/ cuvântul șerpuieste/ dând târcoale întrupării”), Liviu Georgescu, Dan Culcer, Anamaria Pop, Luiza Carol (“despre graiul românesc/ graiul țării mele natale/ niciodată n-am scris// așa se-ntâmplă și cu corneea ochilor/ omul scrie de obicei despre ceea ce vede/ în afara lui sau înlăuntrul/ omul nu scrie despre propria lui cornee/ transparentă și fără culoare/ care nu e nici în afară nici înlăuntrul/ ci pur și simplu există”), Liviu Mircea (“Undeva în mine trebuie să fie o porțită/ una pe care să pot ieși/ atunci când mi-e lehamite de mine.../Am găsit o porțită, chiar aici în mine/ și nu știu ce va deschide/ iar dacă n-am să mă-ntorc/ să nu uiți de florile din balcon”), Alexandru Horașiu Didea, Dinu Ianculescu, Dan Dănilă (“și sârma ghimpată e tot poezie/ de-o parte sau de alta citești diferit”), Andrei Fischof, Traian Pop Traian (“aș crede că a înceta să mai ai „mirări” coincide cu a înceta să/ exiști/ așadar exist”), Miron Kiropol, Florin Predescu, Crisula

ștefănescu, Eugen Popin, Nicholas Catanoy, Simona Anomis, Bianca Marcovici șerban Chelariu, Valery Oșteanu. Pagini de proză/jurnal cenează Rodica Draghinescu (“Zăna dracilor”-jurnal infidel). Alexandru Dohi este autorul unui remarcabil “exeu despre o viziune sucită asupra talentului”, “Narcoza firescului” ce poartă amprenta indelebilă a poetului, dublat de astă dată de eseist: “Talentul, chemarea, vocația, sunt dușmanii cei mai acuti ai omului. A-și urma talentul e lamentabil, și trist, și decadent, și patetic pact cu diavolul. Nimeni nu aplaudă că mărl face mere, e cât se poate de firesc. Dar oamenii aplaudă pe nedrept un alt om care își urmează talentul, câtă delăsare.”, “Boala esențială a acestei lumi este că o mare majoritate se dedică propriului talent, în loc să lupte împotriva acestui plictisitor dușman prin CREAȚIE.”. “Rugă și blasfemie - între îndoială și extaz” este splendidul eseu despre Emil Cioran semnat de Andrei Zanca în acest număr al “galateei”. Cioran, o culme pe care a dat-o neamul nostru, acum contestat și controversat, este interpretat de Andrei Zanca din prisma celor două obsesii majore: a divinității și a meleagului natal. Cheia în care trebuie citit Emil Cioran este, consideră Andrei Zanca, “paradoxul dintre latura individuală preconizată de Cioran, care trebuie înțeleasă în spiritul unei temperări, al

unei “umanizări” (anume ratarea și eșecul ca epurări ale personalității aflate în rătăcire, vis-à-vis de hybrisul carierismului și al succesului fatal) și latura socială vizînd meleagul natal (abolirea mediocrității, a resemnării, a letargiei și lehamitei generale, a scepticismului funciar și național înfierat atât de des, în favoarea unei resurecții și a unui radicalism cu efecte de asanare națională)”. Andrei Zanca identifică la Emil Cioran un “complex-Ladima”: “a fi dincolo de moarte îndrăgostit de o femeie frivolă, țara în cazul lui, fenomen însoțit de un complex de sentimente contradictorii, de la turpitudine și culpabilizare la accese pătimașe de furie, adică de toată gama omului ce iubește încrâncenat și fără de potolire”. Tot Andrei Zanca este cel care ne prezintă recent apărutul volum de poeme al lui Sorin Anca, “NIROSA, un anume fel” (editura galateea, 2004) (și în acest sens, propunem cititorului frumoasele poeme ale lui Sorin Anca din “Poesis” 4-5/2004). Eșeu său, “aud zăpezele venind” este în fapt un exemplu despre ceea ce ar trebui să fie discursul asupra poeziei. Vom cita, în final, trei poeme scurte ale lui Sorin Anca din acest număr al “galateei”, cu speranța că îi vom regăsi mai des pe autorii pe care i-am citat în paginile revistelor românești din țară. Sorin Anca: “pe buzele arse de febră/ dansând/ toate oceanele lumii”. “noaptea îmi copie trupul de peste zi/ aruncându-l pe țărnul dimineții/ ca pe-un crin refuzat”. “singurătatea/ nu vine niciodată singură”.